

Československý týdeník Tschechoslowakische Wochenzeitung - Europäische Ausgabe

EVROPSKÉ LISTY: Vychází každé pondělí • Vydavatel: Universum
Sokol Publication, Inc. • Vedoucí redaktor: Josef Martinek
Evropský redaktor: Václav Hora • Adresa redakce:
FK, D-6 Frankfurt/M. 70, Postfach 70 0254

EVROPSKÉ LISTY: Erscheint jeden Montag • Herausgeber: Universum
Sokol Publ. Inc. • Chefredakteur: Josef Martinek • Redakteur für
Europa: Václav Hora • Anschrift der Redaktion:
FK, D-6, Frankfurt/M. 70, Postfach 70 0254

EL

GEGRÜNDET 1874 (New Yorkské Listy) • MONTAG den 2. AUGUST 1976 • EL, D-6 FRANKFURT/M 70 POSTFACH 70 0103 • Nr. 31.

Za více peněz - méně muziky

aneb opět něco pro pana Brežněva . . . Prostřednictvím New York Times a jiných deníků se americká veřejnost dozvěděla opět něco — o čem raději vědět neměla. Týkalo se to rozhlasových stanic, vydržovaných Spoj. státy, Svobodné Evropy a Rádía Svoboda. Úřad hlavního účetního vlády USA totiž zjistil, že někteří pracovníci zmíněných vysílaček jsou kráklavě přepláceni. Že jde o roční platy kancelářských sekretářek 36 a středních "výkoných" úředníků 67 tisíc dolarů. Kongres zaprotestoval, senátor Pastore v dopise vedení obou rozhlasových stanic napsal, že jde "o šokující sumy". Vláda slíbila nápravu. Obě stanice mají hlavní sídlo v Mnichově — oněch mnichovských pracovníků se právě nadměrně přeplácení týkalo. Jedna cesta k nápravě — jak je navrhována Úřadem hlavního účetního vlády US je, přemístit obě stanice z valné části do Spojených států . . .

To je vcelku stručný přehled situace, abychom se nezdržovali výčtem původu, příčin a všech možných okolností doprovázejících tento kráklavý finanční případ hospodaření s penězi amerických poplatníků. Nám jde totiž docela o něco jiného, o něco, s čím americká veřejnost seznámena nebyla, v souvislosti s výše popsánými událostmi či jakkoli jinak, o něco, co se hluboce týká, či mělo by se týkat všech příslušníků etnických skupin porobených národů.

Rozhlasová stanice Svobodná Evropa je vysílač, určený pro země za železnou oponou. Rádio Svoboda pak vysílá v jazycích národů SSSR. Obě stanice byly zřízeny v raných padesátých letech. V několika posledních letech přicházela čas od času na přetřes otázka vhodnosti a nutnosti obou vysílačů, ale při diskuzích vždy zvítězil názor, že činnost Svobodné Evropy a rádía Svoboda je nejen oprávněná, ale dokonce nezbytná. Oba vysílače jsou totiž účinným nástrojem komunikace, který vysílá necenzurované informace do zemí pod sovětskou kontrolou a i do samotného Sov. svazu. Pro obyvatelstvo těchto zemí jsou oba vysílače jediný pravdivý pramen zpráv o vnitřním i zahraničním vývoji. Oba rozhlasové jsou neocenitelnou náhradou za svobodný tisk, jsou vyvažováním monopolu, který mají komunistické režimy nad komunikací domácími. Hlavním úkolem obou rozhlasových stanic je poskytovat svým posluchačům v porobených národech a samotném SSSR komentáře a novinky, týkající se jejich vnitřní politiky, hospodářství a sociálních záležitostí.

K diskuzím o obou rozhlasových docházelo vždy v souvislosti s takzvaným oteplováním mezi Západem a Východem, s takzvaným koncem studené války, s dobou, která souvisela s dohodami v Helsinkách.

Snad, v rámci vztahů, se neměla Moskva dráždit. Proč Svobodná Evropa a Rádio Svoboda leží komunistům tak v žaludku? Poněvadž přinášejí pravdu, obraz každodenní skutečnosti ve světě. To je přesně to, co komunistické režimy nesnesou. Necenzurovanou pravdu.

Řekli jsme, že vždy bylo nakonec uznáno, že obě stanice mají ke své existenci oprávnění. Nečinily se však v této věci komunistům přece ústupky?

Učinily, i když tíše a nenápadně. Skoro by se chtělo říci, že tak, aby se vlk nažral a koza — však to znáte . . . Konkrétně: newyorské redakce všech národností Svobodné Evropy byly prakticky zlikvidovány. Všechny byly zredukovány na jednoho redaktora a to ještě — na neúplný úvazek. (Odtud titul naší úvahy). Přirozeně, že činnost

(Pokračování na str. 3)

200 let Ameriky ve světě

Karel Jezdinský

Celoroční oslavy dvou staletí existence Spojených států amerických vyvrcholily v neděli čtvrtého července, v den výročí vyhlášení americké deklarace nezávislosti. Téměř všechny země světa se nějakým způsobem na těchto oslavách podílely. Je to jen přirozené, když si uvědomíme, že v případě Spojených států se jedná o národ, vzniklý vlastně z přistěhovalců skoro ze všech částí zeměkoule. Tím spíše překvapil československý ohlas, ten režimní a oficiální. Ten vskutku lidový se totiž veřejně projevit nemohl. Je pozoruhodný vlastně i ve srovnání s ostatními zeměmi Varšavského paktu.

V sov. svazu, v přívětivém telegramu — prezident Podgorný pozdravil americký lid při příležitosti jeho velkého svátku a zdůraznil společnou odpovědnost dvou

největších světových velmocí. V Bulharsku se sice o americkém výročí mnoho nehovořilo, šéf strany a státu Živkov však vyjádřil uspokojení nad vzájemně výhodným rozvojem americko-bulharských vztahů a sofijský rozhlas 4. července referoval o přátelské atmosféře na recepci, pořádané americkým velvyslancem. V Maďarsku uveřejnily všechny deníky k americkému dni nezávislosti zvláštní úvodníky a list Magyar Nemzet analyzoval význam americké deklarace nezávislosti pro maďarský politický život počátkem minulého století.

Vcelku srdečný ráz měly oslavy amerického výročí v Polsku. V polském parlamentu se 4. července stranický šéf Gierek a americký velvyslanec Davies účastnili ceremoniálu, při němž Gierek americkému diplomatu pře-

dal odlitky soch dvou velkých hrdinů amerického a polského národa — Kosciuszka a Pulaského. Popřál přitom vše nejlepší americkému národu, k němuž — jak pravil — "polský národ cítí hluboké přátelství, založené na dlouhé tradici". Americký velvy-

(Pokrač. na str. 6)

Zvolil svobodu

Viktor Koršnoj, ruský historik z Leningradu a dnes uznávaný druhý nejlepší šachista na světě, požádal v Holandsku o politický azyl. Byl příslušníkem úřady odvezen na bezpečné, dosud neudané místo. Koršnoj měl poslední dobou v SSSR mnoho potíží, útočil na něho i tisk v souvislosti s tím, že v roce 1974 souhlasil se změnou pravidel šachových utkání, jak ji navrhoval Američan Bobby Fisher.

DEMOKRATIZACE POKROČILA

Španělský parlament schválil 240 hlasy proti 198 hlásům zákon, který připouští obnovu politických stran. Nárok na politickou aktivitu byl však přiznán jen těm stranám, které nepřijímají pokyny z cizích zemí a neusilují o nastolení totalitního režimu. Komunistická strana, i když se o ní v zákoně výslovně nemluví, tedy legalizována nebyla, i přesto, že její předáci znovu ujistili, že není odnoží nějaké mezinárodní centrály a že respektuje principy demokracie. Původní návrh zákona, který připravil právní výbor, byl formulován poněkud liberálněji, — mluvilo se v něm jen o zákazu těch politických skupin — které odmítají politický pluralismus a ignorují důstojnost a svobodu člověka — konservativní síly v parlamentě však prosadily poněkud ostřejší formulaci. Nicméně nový zákon je poklá-

dán za úspěch nedávno jmenovaného premiéra Adolfa Suarez, který — když se užímal svého úřadu — přislíbil, že bude usilovat o urychlení politických reforem. Suarez však ještě vyhráno nemá. Bude muset bezpochyby uskutečnit ještě mnoho dalších reforem, aby rozptýlil výhrady, které k němu mají představitelé liberálních sil. Ti mu vytýkají, že spolupracoval s Francovým režimem a podezírají ho, že to s urychlenou demokratizací nemyslí dost upřímně. Jejich důvěru může získat jen tehdy, když dokáže dost pružně manévrovat v poměrně úzkém prostoru, který mu parlament, v němž mají stále ještě silnou pozici přívrženci Francova režimu, ponechá. Velmi obtížné úkoly ho čekají nejen v oblasti vnitropolitické a ekonomické, ale i v zahraniční politice. Musí prokázat, že chce pokračovat v zahraniční po-

litice dosavadního ministra Areilzy a že tak jako on usiluje o začlenění Španělska do společenství demokratických států. Areilza bude Suarezovi hodně chybět, jednak proto, že byl v demokratických zemích hodně populární, a jednak proto, že měl o poměrech v cizině lepší přehled než kterýkoli člen nynější vlády.

Letecké neštěstí na lince

Praha-Bratislava

V době naší uzávěrky nás došla dosud neúplná zpráva, že v Československu, na trati Praha — Bratislava došlo k havárii československého letadla. Z osmdesátipětí cestujících na palubě včetně posádky bylo zatím třicet mrtvých. Podrobnosti o katastrofě čs. letounu přineseme v příštím čísle.

O ČESKOSLOVENSKU

Vatikán-Praha

Bylo zahájeno nové jednání mezi Vatikánem a Prahou — díky návštěvě zvláštního vatikánského posla, arcibiskupa Poggiho v československém hlavním městě. Návštěva je označována za další epizodu vatikánské východní politiky s jejimi příležitostnými úspěchy a častými zklamáními. Velký zlom se neočekává. Československo je dnes pro Vatikán — mimo Sovětského svazu — nejobtížnější zemí. Naděje na úplnou normalizaci vztahů se nespĺnily. Vznikly v únoru 1973, když arcibiskup Casaroli vyjednal malý modus vivendi — jmenování dvou sídelních biskupů a dvou apoštolských administrátorů. Za souhlas Prahy s těmi jmenováními učinil tehdy Vatikán pozoruhodný ústupek: udělal Jozefa Vránu, vedoucího expozenta tzv. mírového kněžského hnutí, úzce spolupracujícího s komunistickým režimem, olomouckým apoštolským administrátorem.

Taky v matracích?

Podle oficiálních zpráv nosí obyvatelstvo Československa v peněženkách, po kapsách a má doma různé uschováno v současné době kolem 30 miliard korun. Na vkladních knížkách má 122 miliard.

Veteráni na silnici

U příležitosti Mezinárodní výstavy skla a porcelánu v Jablonci nad Nisou uspořádal jablonecký klub Veterán rally historických vozidel Jizerskými horami. Nejstarším z 53 motorek a 45 aut byl Darrag z roku 1904.

Další pokus

z mnoha předešlých, které většinou selhaly, jsou speciální letní tábory pro 2800 cikánských dětí. Organizují je místní národní výbory na Slovensku a mají u výchovně zanedbaných dětí vzbudit zájem o pravidelnou školní docházku a vypěstovat v nich základní společenské návyky.

Číslo k nechlubení

Na pokutách a penále zaplatily československé podniky loni přes 2,4 miliardy korun. Manka a škody na výrobcích v národním hospodářství republiky činily téměř 6 miliard korun.

Bez nich by to asi nešlo

Na východním Slovensku se objevily teď ve žních skupiny sovětských kombajnérů, kteří přišli "pomáhat sklízet". Je mezi nimi řada manželských párů. (Byla kdysi věřava kolem toho, zda je pro ženy povolání traktoristek a kombajnérů zdravé. SSSR řekl: velmi zdravé. V ČSSR je toto povolání nicméně dosud doménou mužů.) Co znamená sovětská pomoc při žních? Přemíra úrody, nedostatek pracovních sil či prostě bratrsko-okupační gesto?

Vedra

V půli července bylo v Praze naměřeno rekordní teplotní maximum od roku 1775: 34 stupňů Celsia. Dřívější rekord byl 33,9 stupňů z roku 1793. Ale na středním Slovensku i misty v Čechách (na př. v Poděbradech) bylo naměřeno až šestatřicet stupňů Celsia. Velká a dlouhotrvající vedra se odrazila i v místních srážkách: V prvních dvou dekadách července spadlo v Pražském kraji jen 7,3mm vláhy, což představuje pouhou desetinu průměrných srážek v uplynulých letech.

Požáry

Vedra a sucha sebou přinášejí množství požárů. Někteří z nich jsou vážné, jako několikadenní v Národním parku u Spišské Nové Vsi, který se pro nepřístupnost terénu podařilo zlikvidovat jen s velkou námahou. Byly zřízeny i občanské hlídky — jakási protipožární prevence.

Knihy, knihy, knihy

Jednou z největších knihoven ve střední Evropě je Olomoucká státní knihovna, která má ve svých zpracovaných fondech přes milion svazků. Loni navštívilo knihovnu na sto tisíc čtenářů, kteří si vypůjčili třista tisíc knih a vyžádali pětadvacet tisíc bibliografických informací.

Podstatné zlepšení

péče o nemocné se selháním ledvin představuje nové moderní dialyzační středisko v Thomayerově nemocnici v Praze-Krči, kde jsou rovněž prováděny ledvinné transplantace. Středisko slouží k pravidelné dialýze chronických uremíků i k ošetřování pacientů v potransplantačním období.

EXPRES DUCHŮ

Každý den ve 13.30 odjíždí z mnichovského hlavního nádraží, koleje dvacet šest, vlak do Prahy. Vagony ČSD jsou vesměs prázdné.

V rozích několika oddělení se choulí šest nebo deset babiček a dědečků a pláčou. Nevědí, zda ještě někdy v životě uvidí své, na nástupišti stojící děti a vnuky, kteří dostali politický azyl v Německé spol. republice. Ale ti starí lidé, kteří se po jedno — či dvouměsíční návštěvě vrací do Československa, se stále mohou počítat mezi ty šťastnější. Většina těch, jejichž děti žijí v takzvaném kapitalistickém zahraničí, na návštěvu nesmí — ani teď, rok po konferenci v Helsinkách. Úřední formulace, jimiž československé úřady početným žadatelům odmítají výjezdní doložku, zní našim ušim už cizí: "Vaše cesta do kapitalistického zahraničí nemůže být povolena, neboť váš syn, dcera, bratr, vnuk — nehodící se škrtněte — se zdržuje v zahraničí bez povolení československých úřadů, tedy ilegálně." V případě, že syn, dcera, bratr nebo vnuk se zdržují v tzv. kapitalistické cizině s povolením příslušných československých úřadů, je po ruce jiný formulář:

"Vaše cesta není v souladu se zájmy Československé socialistické republiky." Jeden z těchto dvou formulářů, rozmnožených na špatném papíře a často nečitelných, dostane odmítnutý žadatel poštou do bytu. Úřední dopis znamená konec nadějí a závěr zde nepředstavitelného úsilí — které musí duchodce vyvinout, aby vůbec mohl odevzdat formulář se žádostí o pas. Duchodce musí nejříve předložit pozvání od svých dětí, ověřené příslušnou policií západního státu. Na základě tohoto pozvání dostane formulář. S tímto papírem musí na svůj Národní výbor, který na straně 3 má napsat politický a morální posudek žadatele. Samozřejmě, že Národní výbor nemůže sám vyřešit tak politicky vel významnou otázku, a tak mu pomůže místní stranice

ká organizace, která zas ve spolupráci s místní policií přešetří žadatelovu politiku a morálku. A své slovo tu mají také různí domovní důvěrníci.

Je-li Čech, který chce na Západě navštívit své děti, zaměstnan, musí dostat ještě politický posudek a doporučení od svého zaměstnavatele a odborové organizace. Když to má všechno pohromadě, musí si ještě požádat o výpis z trestního rejstříku. Po třech měsících předloží formulář se žádostí — a čeká.

Syn jedné šestasedmdesátileté důchodkyně z Prahy, staré členky KSČ, má politický azyl v Německé spol. republice. Starou paní neodradilo ani šestnáct zamítnutí a před rokem napsala ústřední pasové správě stížnost. Pak se stal zázrak. Pozvali ji na pohovor, pozvání však přišlo den po stanoveném termínu. Stará paní, se zkušeností z koncentračního tábora, napsala v srpnu 1975 novou stížnost a odvolala se v ní také na helsinský dokument. Za měsíc — což je vlastně také zázrak, pasové oddělení odpovědělo: "Vaše cesta k Vašemu synovi a vnukům do Německé spolkové republiky ne-

může být povolena, i když důvody, které jste uvedla, byly vzaty v úvahu!" V září 1975 si odvážná žena vyutila dokonce rozhovor s příslušným úředníkem ministerstva vnitra. Ten ji sdělil: "Váš věk a skutečnost, že jste stále členkou strany, mluví ve Vaš prospěch, ale jelikož je váš syn v nepřátelském zahraničí politicky činný, tak ho i vaše vnuky, nikdy, opakuji — nikdy, neuvidíte. Jako komunistka se s tím musíte prostě smířit. Nemá už smysl, abyste podávala další žádosti".

O měsíc později stará soudružka napsala prezidentovi a generálnímu tajemníku strany Gustávu Husákovi: "Nemůžete přece připustit, abych byla odsouzena ke krutému a nelidskému trestu, abych nemohla nikdy vidět své vnuky." Husák to ale připustil. . . Koncem letošního března napsala stará paní další stížnost, v níž užila ostřejších formulací a československé úřady upozornila na dokumenty z Helsink — tedy na závěry, které byly v Československu oslavovány jako velké vítězství humanního socialismu nad kapitalisticko-imperia-

(Pokrač. na str. 4.)

Evropské zastoupení EL (pro redakční věci): EL-Evropské listy, Postfach 70 0103, D-6000 Frankfurt/M. 70.

Evropská administrace a expedice: Galerie Krause, Tumbelenstr. 37, CH-8330 Pfäffikon ZH.

Způsoby placení:

V NĚMECKU:

• bankovním převodem na adresu EL. Evropské listy Postfach 70 0103, Název banky: Commerzbank, D-6000 Gräfr. 85, Frankfurt/M. 90. Číslo konta: 61 00 220 — Směrovací číslo banky: 500 400

• zelenou složenkou (Zahlkarte), kterou si můžete ve Frankfurtu vyžádat nebo obdržít čistou na každém pošt. úřadě v NSR. — Název konta: EL-Evropské listy — Postcheckamt Frankfurt/M. — Číslo pošt. šekového konta: 3281 90-608

• V Německu (ale také z ciziny do Německa) můžete platit červenou (nebo žlutou) poštovní poukázkou na adresu EL, Postfach 70 0103, D-6000 Frankfurt/M. 70. V tomto případě připište na složenku výše uvedené postcheckkonto, tedy: 3281 90-608. Postcheckamt Frankfurt/M. Prosíme čtenáře v cizině, kteří platí do NSR, aby dávali tomuto poslednímu způsobu přednost, neboť nám ušetří vysoké bankovní poplatky.

VE ŠVÝCARSKU:

• Převodem z banky na Schweizerischer Bankverein, Fil Obestrass, 8033 Zürich s poznámkou "z. G. Americké listy P5622 "890".

Roční předplatné na 52 čísel (od r. 1976): v Německu DM 46, —, pololetně DM 23, — čtvrtletně DM 11,50. Ve Švýcarsku Sfr. 50,00, pololetně Sfr. 25,00, čtvrtletně Sfr. 13,00. V jiných zemích v příslušném přepočtu. — Nezapomeňte hlásit každou změnu adresy. — Ukázková čísla zdarma.

ZAJÍMÁTE SE O DENI V ČESKOSLOVENSKU?

ZAJÍMÁ VÁS, CO SE DĚJE VE SVĚTĚ?

Čtete anglické, německé, francouzské nebo jiné cizojazyčné časopisy. Zjistíte, že doba, kdy věnovaly točce místa Československu, pomalu, ale jistě mizí je to škoda. Ta malá země v srdci Evropy nejenže byla, ale stále je bohatým místem světa a jeho svědomí. Podrobné informace o událostech v Československu z hlediska rámce mezinárodního dění, informace lecky unikátní, které v žádném jiném tisku nenajdete, přináší pravidelně náš týdeník. Není-li vám osud bývalé vlasti lhostejný, stanete se čtenářem Amerických Listů.

Zde odstříhnete a zašlete na adresu

EVROPSKÉ LISTY,

Galerie Krause, Tumbelenstr. 37, CH-8330 Pfäffikon ZH. Přihlašuji se za odběratele EL a předplatné zaplatím celoročně, pololetně, čtvrtletně. (Nehodící se škrtněte). Roční předpl. Sfr. 50,00, pololetní Sfr. 25,00, čtvrtletní Sfr. 13,00 nebo přepočít v jiné měně. Platit lze pošt. složenkou nebo šekem.

Jméno

Adresa

Podpis

Americké listy/Evropské listy EL. Vydává a tiskne Universum Sokol Publication, Inc., 283 Oak St., Perth Amboy, N. J. 08861, U.S.A. Tel.: (201) 826-1998. Vedoucí redaktor: J. Martínek. • Redakce v Evropě: Evropské listy EL, D-6 Frankfurt/M. Postfach 70 0103, Bundesrepublik Deutschland. — Redaktor: Václav Hora. • Vychází každý týden s výjimkou dovolené. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Veškerá tisková práva vyhrazena.

PO MAOVI

Ferdinand Peroutka

Nedlouho po té, co druhá světová válka skončila, sovětské noviny přinesly neobvyklou fotografii. Do této chvíle Stalin byl znám lidu jako junák s vlasy a knírem černými jako uhl. Takový byl na fotografiích a obrazech. Nyní však fotografie ukazovala staršího, šedivého muže. Vládnoucí sbor v sovětech, jehož hlavou byl cvšem Stalin sám, z něj kých důvodů uznal za vhodný oznámit, tímto nemluvným způsobem, že vůdce už není mlád. Pokud občanům ve stalinské diktatuře do toho něco bylo, měli to vzít na vědomí. Kupili se na veřejných místech, kde tato fotografie byla vystavena. Také v Číně vše je plánováno. Zde nyní byla na veřejnost propuštěna nejnovější fotografie vůdce Mao. Zcela nemilosrdná to fotografie. Představuje Maa jako do křesa bezmocné převalenou, snad jen polovědomou trosku. Tato fotografie se rovná oznámení, že moc přejde z rukou do rukou.

Nejen Mao, nýbrž celá jeho generace zachází za obzorem. Světový tisk souhlasně usuzuje, že se v Číně rozpoutal boj o moc, tuhý to zápas. Dva směry spolu zápasí, jeden zásadně revoluční, druhý, řekněme, pragmatický. Pro západní svět nejnapínavější otázkou je, jaká bude zahraniční politika Číny, až zápas bude rozhodnut.

Maovy smrti nejméně budou žet sověty. Pro ně Mao byl největší překážkou toho, aby dva komunistické kolosy se spojily. Sověty měly svou představu: Rusko plus Čína rovná se bilionu komunistů, vedle tohoto bilionu bude nezorganizovaný, rozdrobený svět ostatní, nikoli to silný odpůrce. Mao vskutku několikrát osobně zabránil tomu, aby rozpory mezi Ruskem a Čínou byly urovnány. Byla v něm sloučena paměť národní a osobní. Národní paměť mu pravila, že v dobách čínské slabosti Rusko si nepočínalo vůči Číně o nic lépe než jiné mocnosti, ne lépe než Japonsko nebo německý císař Vilém II. Rusko se zmocnilo kusů bývalé čínské říše a ještě za Stalina rozhodně odmítalo je vrátit. Mao chtěl zpět, co slabost posledních čínských císařů prohrála.

Osobní paměť pak mu pravila 1) že Stalin s ním drsně zacházel, 2) že Stalin odpíral ho uznat za rovnocenného vykladatele marx-leninismu.

Na začátku padesátých let Mao byl návštěvou v Moskvě. Měl na to nedobré vzpomínky. "Kdykoli umělci malovali mne a Stalina pohroma-

dě, byl jsem vždy trochu menší." "Hádal jsem se se Stalinem 2 měsíce." To byly detaily širšího obrazu. Podle sovětského názoru Mao přicestoval do Moskvy více méně jako vasal, jako menší monarcha k monarchovi většímu. Sovětská komunistická strana byla už stará a zkušena, čínská teprve nedávno vznikla. Sověty nedělaly tajemství z toho, že chtějí přikazovat. Tato tendence trvá. Po určité stránce je prospěšno čist československé komunistické noviny. Pravidelně dostávají instrukce z Moskvy a opakuji je s primitivní otevřeností bez té hladkosti, do níž sovětské komunisty dovedou svou vůli zabalit. Tak, když československé noviny letos v dubnu dostaly instrukci — psaly z plna hrdla: "Maoismus nemá vůbec nic společného s vědeckou marxistickou teorií. Pod maskou pseudo-revoluční frazeologie Mao sleduje nacionálně šovinistické cíle, které jsou v přímém rozporu se socialismem a mírem. Je to hrozba jiným národům a státům. Jsou to hegemonistické cíle a protisovětský pokrik, který svou brutalitou předčí i západní propagandu."

To je dosti jasné: který komunistů se nepodřídí sovětskému vedení, je šovinista, je nepřítelem socialismu a míru, a je všechny ostatní špatné věci. Mao se tomu nepodrobil. Jak jeho dědicové? Po Maově smrti rozličná mínění vyplují na povrch v Číně. Všechny otázky budou znovu zkoumány, také propastné nepřátelství mezi Čínou a sověty. Zajisté se projeví také čínští politikové — kteří budou pro smír. Nemožnou si počínat kvapně, není možno tak brzo a tak úplně pohřbit Maa, odvolat víru v jeho svatost. Anebo budou sověty ochotny připustit, že světový komunismus může mít dvě hlavy, ruskou a čínskou? Politika je jako vítr na poušti, který některé kopečky písku rozhazuje, a jiné vytváří. Leonid Brežněv to ví a už dává najevo, že by mu bylo možno ujednat spolek s Čínou, kdyby detenta s Amerikou se nevyvíjela podle jeho přání.

Do jaké míry byl Mao tím, zač chtěl být uznán, marxistickým myslitelem? To zůstane předmětem sporu. Marx a Lenin chtěli co nejdříve komunistický stát zmodernisovat, zindustrialisovat. Lenin nadšeně mluvil o elektrifikaci. V té věci Mao se loudal. Pravda, vyslovil se jednou, že teprve tenkrát by se odvážil Marxovi na oči, až by Čína v soutěži předstihla Ameriku. Ale pravda je ta-

ké, že nekolikrát dal přednost rozšiřování revoluční nálady před střízlivou industrialisací. Pod jeho vedením slovo revoluce se vznášelo nad vodami. Snad nejlépe Mao vyjádřil své city, když mluvil o Marxovi a pařížské komuně z roku 1870. Vylíčil, jak Marx theoreticky proti komuně byl a předem proti ní polemisoval, jak předvídal její pád. Ale když přece přišla, byl uchvácen. Mao vysvětloval: i pouhé tři měsíce komuny stačily Marxovi, aby byl šťasten; zažil první diktaturu proletariátu. To bylo to hlavní. Mao dával najevo, že by cítil stejně. At' žije revoluce — tak nebo tak.

Některý odborníci ignorují spor o to, byl-li Mao marxistou. Vidí, že hlavní jeho nárok na slávu je na poli vojenském. On zavedl do revolučního boje pojem a praxi gueril. Guerily vězí jako kost v hrdle světa v němž žijeme. Měřeno s tím, Maovy theoretické spisy mají menší význam. Část západoevropské intelektuální mládeže v hysterickém záchvatu stavěla po nějakou dobu Maovu "Červenou knížku" nad všechnu jinou moudrost světa. Mao sám knížku nepokládal za více než za slabikář čínského zemědělece. Je plna ideí, které jsou tak nové jako idea, že po létě přijde zima. Tu Mao učil: "Po válce přichází mír." "Studnu kopejme hlubokou." "Na zimu skladujte obilí." A, ovšem: kdo má pušku, je na tom lépe než kdo nemá.

Mao ovšem nebyl tak primitivní jako Červená knížka. Byl revoluční vůdce, který vykonal velké dílo s nejmenšími prostředky a proti vůli pěti velmocí, jež se spojily proti Hitlerovi. Po vítězství si osvojil moudrost své situace. Dával se na věci s imponujícím klidem. Říkal: My, čínští komunisté, ještě málo víme, málo dovedeme. Ale počkejte čtyřicet let a uvidíte. Jsme obrovská země a až dospějeme, celá světová situace se změní.

Snad nejzajímavější Mao byl, když kritisoval ruské komunisty. Nalézal v nich nedostatek jemnosti, hrubost a nadbytek násilnosti. Věřil, nebo aspoň to říkal, že Chruščov kyjem utloukl Stalina. Po maďarské revoluci 1956 Mao kritisoval sověty za krutý způsob, jakým Maďary potlačili. Filosofoval takto: My komunisté musíme být duchovně připraveni na to, že část obyvatelstva se někdy vzbouří. Děláme hospodářské a politické chyby. Žádný div, že jsou ještě protirevolucionáři. V žádném případě se nesmí na lidi leh-

Za více peněz . . .

(Pokračování ze str. 4)

Svobodné Evropy tím byla ochromena. A tento nenápadný krok má být, podle celé řady náznaků, pouze začátek dalšího omezování.

Pokusy učinit z těchto nyní soukromých stanic podniky řízené vládou znamenají, že by nutně podléhaly různým restrikcím a kontrolám diktovaným diplomatickými nutnostmi či ohledy. Otevření řečeno: má-li být v zájmu détente, či oteplení nebo jak se ještě dnešní fáze studené války nazývá, ochromen politický nástroj, nezbytný pro obyvatele porobených národů i SSSR, co za tuto dobrou vůli Ameriky Krenl nabízí? Vůbec nic. Moskva ignoruje veškeré dohody z Helsinek, týkající se povolení svobodného toku informací. Po Helsinkách došlo v komunistických zemích místo to uvolnění naopak k zvýšenému politickému tlaku a útlaku. Zesílil politický vliv Moskvy na satelitní režimy. Dokladů o tom je více než dost. Nikoli tedy omezování, případně likvidaci Svobodné Evropy a Rádía Svoboda, ale naopak jejich modernizaci a znovustavení národních redakcí v New Yorku — je třeba v zájmu porobených národů i samotné Ameriky podporovat.

"Z úsporných důvodů" byly propuštěny desítky členů národních redakcí v New Yorku. Jak máme tomuto odůvodnění rozumět nevíme, poté co jsme oficiálně zjistili, že obě stanice obdržely rozpočet nejenom stejný, ale ještě zvýšený o příplatek spojený s inflací. Ušetřily se statisíce dolarů na likvidaci jednotlivých národních redakcí Rádía Svobodné Evropy ve prospěch nadměrných platů sekretářek a úředníků? Ze kterých nyní, mimochodem, mají příslušné úřady značné boletí hlavy . . .

Stavíme se jménem našich časopisů a čtenářů za plnou obnovu existence národních redakcí Svobodné Evropy a svoje rozhodnutí, řádným odůvodněním doložené, sdělíme příslušným americkým úřadům.

Vítáme také memorandum v tom samém smyslu Polsko-amerického kongresu reprezentujícího přes 3 miliony Američanů polského původu.

CITUJEME Z TOHOTO MEMORANDA:

"Jsme zneklidnění plány na přestěhování RSE a RS z Evropy do USA, protože v důsledku toho by byl výrazně přerušen proud informací, které obě stanice dostávají ze sovětského bloku, čímž by byla drasticky snížena jejich možnost správně informovat svoje posluchače v oněch zemích . . ."

Ve stavu, v jakém se dnes nachází hlavní vysíláčka SE v Mnichově, kde byla provedena také "z úsporných důvodů" velká restrikce zaměstnanců, je vyloučeno, aby tato instituce mohla plnit poslání politického nástroje, které jí bylo původně uloženo. Spíše se nám zdá, jak neúměrně vysoké platy některých vyvolených, a i nových zaměstnanců dokazují, že se jedná o nějaký dobře domyšlený podnik zaopatřovací. K tomu účelu však jistě nebylo těch 52 milionů dolarů — navíc s příplatkem na inflaci — ve vládě odhlasováno.

Tak alespoň doufáme!

Prohlášení Rady svobodného Československa

Při poslední reorganizaci Rádía Svobodná Evropa před dvěma a půl roky byly všechny národní redakce v New Yorku, včetně československé, zrušeny a převážná část práce přesunuta do Mnichova. Kratší příspěvky z Ameriky, bez kterých se mnichovská centrála neobejde, obstarávají "free-lance" spolupracovníci. Je samozřejmé, že tím informační služba domovu trpí. Po dva a půl roční zkušenosti se ukazuje, že reorganizace nebyla vhodným krokem a že je nutné obnovit národní redakce v New Yorku a tedy i redakci československou.

Rada svobodného Československa po příkladu Americko-polského kongresu se ujímá iniciativy a předloží patřičně zdůvodněné memorandum žádající obnovení československé redakce Rádía Svobodná Evropa v New Yorku.

komyslně střílet, ani lehkomyslně zatýkat. Lidové ne-pokoje by nebyly, kdyby lidé k tomu neměli důvodů. Můžeme se učit ze sovětských zkušeností, ale ne z jejich zaostalosti. Sověty likvidovaly maďarskou revoluci poli-

cejně a terorem. My také měli vzpouru, ale vyřídili jsme ji bez policie, bez střelení, spoluprací místních politických organizací a škol. U nás nemůže dojít k oškli-vostem, jež sověty spáchaly v Maďarsku.

HORKÁ AFRIKA

Súdánský viceprezident Bagir prohlásil, že bylo "v souvislosti s nezdařeným pučem proti prezidentu Nimajrimu zatčeno v posledních dnech asi dvě stě osob. Někteří ze zatčených prý prováděli sabotáž v různých oblastech Súdánu a byli ke své činnosti vyškoleni v Etiopii, kde také žijí političtí odpůrci dnešního súdánského prezidenta. Súdánská vláda tedy obviňuje dva ze svých afrických sousedů z přímé účasti na puči. S Libyí Chartúm přerušil diplomatické styky. Spory mezi Libyí a Súdánem pokračovaly i na mezinárodním fóru před delegáty konference 60 zemí Třetího světa v Dillí. Libyjský delegát opustil zasedací síň v okamžiku, kdy vedoucí súdánské delegace opakoval oficiální prohlášení své vlády, že libyjský předák umožnil výcvik 2000 žoldnéřů, kteří vpadli do Súdánu.

BRATŘENÍ

Z Moskvy odletěla etiopská delegace v čele s Mogesem Woldem Mikaelem, předsedou prozatímní vojenské správní rady. Delegace jednala se sovětským ministrem zahraničí Gromykem a s ministerským předsedou Kosyginem. TASS si pochvaloval, že obě strany měly přítom totožné nebo přibuzné názory na nejdůležitější mezinárodní problémy. Do středu pozornosti se však zatím dostal vnitřní vývoj v

Mezinárodní přehled

Etiopii, neboť addisabebský rozhlas vysílal prohlášení prozatímní vojenské správní rady, že bylo úspěšně zakročeno proti velezrádnému spiknutí a že 18 osob bylo popraveno, mezi nimi dosavadní předseda politického a zahraničního výboru správní rady major Sísaj Habte. Obětí zákroku se stal i brigádní generál Getačev Nadev, který až do nedávna působil jako vrchní velitel a prakticky diktátor v Eritreji, tedy v provincii, v níž vládní vojska bojují proti separatistickému povstání. Nadev používal nejtvrďších prostředků, ale úplné likvidace povstání nedosáhl. Podle prohlášení byl prý zastřelen ve svém domě v Addis Abebě, když se vzpíral zatčení. V nejednom ohledu připomíná nynější krvavé vyřizování účtů v Etiopii události na sklonku roku 1974, kdy bylo v této zemi likvidováno naráz na šedesát osob.

ČÍNSKÝ
MÍSTOPŘEDSEDA

vlády Sun Čien odevzdal prezidentům Zambie a Tanzanie formální železnici — která spojuje Lusaku s Dar-es-Sallamem a poskytuje tak vnitrozemské Zambii přístup k moři. Staré spojení Zambie se světem vedlo přes Rhodesii a bylo před několika

lety vzhledem k rhodesijské situaci vyřazeno z provozu. Stavba nové trati v délce takřka dvou tisíc kilometrů byla dosud největším podnikem Pekingu v rámci programu pomoci rozvojovým zemím. Na trati pracovalo na 15 tisíc Číňanů a o další údržbu bude po jistou dobu, při nejmenším dvě leta, pečovat přibližně tisíc čínských techniků. Politicky se čínský personál v rozvojových zemích netlačí do popředí a jeho přítomnost je prakticky všude méně nápadná než přítomnost sovětská, ale právě to může mít nemalou potenciální politickou účinnost.

KARLOVARSKÝ
FILMOVÝ FESTIVAL

V Karlových Varech skončil dvacátý mezinárodní filmový festival. Mohl být vlastně už třicátý, nebýt toho, že svého času bylo rozhodnuto pořádat jej jen jednou za dva roky, aby se každý druhý rok mohl festival konat také v Moskvě, aby Karlovy Vary nepředstavovaly třeba konkurenci. Pozoruhodné u festivalu podobného druhu je složení jeho čestného předsednictva. Jsou v něm takoví filmoví odborníci jako Lubomír Štrougal, Vasil' Bil'ak, Josef Havlín, Matěj Lůčan, Bohuslav Chloupek a další. Současně se lze dočíst, že se jedná o festival výrazně pokrokový, že jeho prostřednictvím se dostala do světa kinematografie třetího světa, například indická a že se vůbec celým svým pojetím, hlavně humanismem liší od různých festivalů na zkaženém Západě, například v Cannes, kde "zaujatá" porota jaksi příliš nechápe mistrovská díla socialistického realismu. Háček je v tom, že karlovarskému festivalu tihybi stále ještě mnoho, aby byl uznáván za skutečnou přehlídku skutečně umělecké tvorby — kde obecně lidské a také právě umělecké kritérium by mohlo mít hlavní slovo. Na tom nic nezmění ani záměrné podbízení se slabším produkcím rozvojových zemí ani slavnostní připitky se sklenkami Becherovky. A ani opětovná tvrzení Jana Klimenta, že právě tady — kromě Moskvy ovšem — triumfuje onen film s velkým F. Velká humanistická díla, která by brala v potaz i skutečnost běžnou ve světě tzv. socialismu, se na něj nedostanou.

NEDOSTATEK
MASA

úředně přiznal moskevský režim. Podle zprávy sovětského statistického úřadu, uveřejněné v časopise Ekonomičeskaja gazeta, produkce masa poklesla letos v červnu

na pouhých 552 tisíc tun, což představuje 71 procent z produkce v červnu loňského roku. V dubnu činil pokles 13 procent a v lednu 16 procent. Příhoda dobytka na jatky v jarních měsících polevil hlavně proto, že zemědělské podniky, postižené loňskou neúrodou, se zbavily zvířat, určených k zimnímu výkrmu, už na podzim.

BONN-BUKUREŠT

Bonn by si přál, aby Rumunsko bylo liberálnější při udělování výjezdních povolení pro příslušníky své německé menšiny, která čítá přes 400 tisíc lidí. Ačkoliv loňský rok byl rokem helsinských úmluv, z Rumunska se mohlo loni přestěhovat do spolkové republiky méně osob německé národnosti než v předcházejících letech. Existují i potíže, které rumunské úřady kladou v cestu občanům, kteří se ucházejí o povolení sňatku s cizím státním příslušníkem, i překážky pro spojování turistických zájezdů s rozvíjením přátelských příbuzenských svazků s rumunskými občany. Například je zakázáno soukromé ubytování zahraničních návštěvníků v Rumunsku, pokud nejde o příbuzné prvního stupně. Možnost volnějšího pohybu v Rumunsku by byla jistě vzpruhou pro růst počtu západoněmeckých turistů, který sice přesáhl i loňského roku hranici dvoustet tisíc, ale nicméně pokulhával za rokem předloňským. Turistika, která je do značné míry jednosměrná, neboť rumunští občané mají jen omezené možnosti k cestám do zahraničí, hraje uznaně významnou úlohu v hospodářské bilanci a v případě rumunsko-západoněmeckých styků pomáhá snížit rumunský schodek v platební bilanci. Je sice pravdou, že ze všech východoevropských států má Rumunsko v obchodních stycích se západním Německem schodek celkem nejnižší, ale vzájemný obchod v poslední době stagnoval, pokud šlo o rumunský vývoz do Spolkové republiky, a měl sestupnou tendenci, pokud šlo o západoněmecké dodávky Rumunsku. Bonnští vládní mluvčí kladou však větší nádeje v rozvíjení průmyslové spolupráce mezi oběma státy, neboť zboží, které Rumunsko dosud nabízelo na západoněmeckém trhu, vyhovovalo jen málo měřítkům a požadavkům ze Spolkové republiky. Přitažlivější je ze západoněmeckého hlediska zakládání společných průmyslových podniků v Rumunsku. Takové bilaterální podniky musí být podle tamních zákonů alespoň z 51 procent

v rukou rumunského státu a nanejvýš z 49 procent v rukou zahraniční společnosti. To se považuje za přijatelnou záruku vlivu dané zahraniční společnosti na řízení produkce podniku.

Celkově se hodnotí západoněmecko-rumunské styky jako dobré, ale nikoliv bez nevyřešených problémů. Jak známo, liberální profil, který má Rumunsko v zahraniční politice, nebyl dosud vyvážen úměrnou vnitřní liberalizací, jež by nepochybně usnadnila také řešení těchto problémů. Snad je v tomto ohledu slibným úkazem, že rumunský prezident Ceausescu podepsal novou amnestii, která promíjí všechny nižší tresty a snižuje v průměru o čtvrtinu vyšší tresty.

Expres duchů...

(Dokonč. ze str. 2.)

listickými studenoválečníky.

"Systém, který sám sebe nazývá socialistickým," napsala stará paní, "se přede mnou odhaluje jako brutální a nelidský."

A na to dostala stará žena, která se nechtěla poddat, od příslušného úřadu dopis plný otevřených vyhrádek: "Jen Vaše vysoké stáří nám dosud zabránilo, abychom vaše urážlivé výroky neposuzovali podle trestního zákona. Upozorňujeme Vás ale na skutečnost, že kdybyste ještě jednou použila výroky, obsahující urážky socialistické-

NA LEPŠÍ
K VAŠATOVÍ

ho státu, předáme záležitost k přešetření příslušným orgánům. Vaše další žádosti o výjezd do Německé spolkové republiky nemají žádný smysl..." Tak skončil, rok po Helsinkách, marný souboj jedné staré paní. Rychlík, jezdící na trati Praha-Mnichov a zpět se v Československu nazývá expres duchů. Scény loučení, které se odehrávají na mnichovském hlavním nádraží na nástupišti 26, krátce před 13. hodinou 30. minutou se podobají pohřbu. Ti, vlastně ještě šťastní dědečkové a babičky, se vracejí zpátky a vědí až příliš dobře: Příští rok určitě neprijedeme, snad se to podaří o pět za tři, za čtyři roky...

OTA FILIP

PODPORUJTE

ČESKOU

NÁRODNÍ

ŠKOLU

Nechte Vaše peníze pracovat pro Vás!

Zvýšili jsme úroky a platíme nyní:

7.75% přinese 8.17%

na vkladní certifikáty

aspoň \$ 1.000.00 zaručené na šest roků

6.75% přinese 7.08%

na vkladní certifikáty

aspoň \$ 500.00 zaručené na tři roky

6.50% přinese 6.81%

na vkladní certifikáty

aspoň \$ 500.00 zaručené na 2 roky

5.25% přinese 5.47%

na vkladní knížky

v jakémkoliv obnosu od \$ 5.00 výše.

Úroky na vkladní Certifikáty počítáme a vyplácíme čtvrtletně, úroky na vkladní knížky počítáme a připisujeme též čtvrtletně.

Peníze jsou zaručené pro každého až do \$40.000.00 vládní pojišťovnou Federal Savings and Loan Insurance Corporation ve Washingtoně.

Uložte si peníze u nás porostou Vám velmi rychle.

FOURTH FEDERAL SAVINGS AND LOAN
ASSOCIATION

1355 FIRST AVENUE, NEW YORK N.Y. 10021

aneb

2636 CENTRAL PARK AVE.,

Central Shopping Plaza, Yonkers, New York 10710

and

590 EAST 187 STREET

Bronx, New York 10458

Kladný portrét

Asi vás mile překvapí, že Čechů a Slováků je tolik, jako Číňanů — ovšem musíme hned dodat: ve Spojených státech. Jeden a půl milionu občanů, hlásících se k českému a slovenskému původu žije dnes ve Spojených státech. To je v Americe sice jen taková menší menšina, ale má tu dobrou reputaci: jako menšina spořádaná, pracovitá a inteligentní. To není americko-krajanská sebechvála, nýbrž názor amerických historiků emigrace. Copak se o naši americké menšinu říká v americké historii? V jedné ze starších učebnic dějin například čteme:

“Čechové tvořili solidní a inteligentní občanstvo, které si rychle vydobylo hospodářsky zabezpečené a důležité postavení v řemeslech, v obchodě, v průmyslu a v profesích”. A jinde čteme, že Češi a Slováci: “Až lnuli k své řeči a zvykům a zůstávali pyšní na historii svého národa, stali se vbrzku úspěšnými obyvateli měst a vlastníky svých domů. Život jejich obcí se vyznačoval nejen rozvíjením jejich lidové kultury, ale také všeobecně vysokou úrovní inteligence”.

Naše emigrace se však také od začátku vyznačovala velmi vysokou gramotností. Podle prvních přesně vedených statistik prvního desetiletí tohoto století měli Češi a Slováci zdaleka nejvyšší gramotnost ze všech tehdejších evropských přistěhovalců: 99 procent. A to vzdor tomu, že mezi nimi tehdy nebyli téměř vůbec příslušníci inteligence, nýbrž téměř výhradně jen dělníci, zemědělci, řemeslníci a “sloužící”. Také již začátkem šedesátých let minulého století vznikl první český časopis v USA.

Přesně řečeno, naše americká menšina vlastně letos neslaví dvěstěletí, nýbrž mnohem spíš třistaletí. Češi a Slováci se stěhovali do Ameriky již od druhé poloviny sedmnáctého století.

Každá národnostní skupina vytvořila v potu tváře kus Ameriky: Anglosasové káceli pralesy, černoši sklízeli bavlnu, Švédové orali prérí, Irové a Číňané stavěli železnice, a Češi a Slováci v slévárnách lili kolejnice pro dráhy a traversy pro železniční mosty, a v dolech kopali uhlí pro lokomotivy. Do průmyslových dějin Ameriky se příslušníci naší menšiny zapsali hlavně jako dělníci báňského a hutního průmyslu v Pennsylvanii a na Středním západě. Ale ovšem také jako farmáři. Statisticky o té hospodářské vlně imigrantů, mimochodem, ukazují zajímavý paradox: největší skupinu mezi imigranty českého původu na

konci 19. století tvořili kvalifikovaní dělníci — 24 procent; zemědělci jen 9%. U Slováků tomu bylo skoro přesně naopak: 24% zemědělců, a jen 4% kvalifikovaných dělníků. Ale vzdor tomu se američtí Slováci stali převážně městským, dělnickým elementem, usazeným v průmyslových centrech Pennsylvanie, Illinois a New Jersey; mezi farmáři původě z dnešního Československa dnes převládají Čechoameričané. Nejvíce těch našich farmářů je v Nebrasce, ve Wisconsinu, v Texasu a v Iowě. Ti z Nebrasky vstoupili i do klasické americké literatury románem Willy Catherové *Moje Antonie*. Ale Češi a Slováci patřili také mezi první odvažné farmářské průkopníky v Kansasu hned po Občanské válce, odhodlaně čelit dvěma tehdejším metlám Ameriky: Komančům a kobyilkám. Asi proto, že je nás v Americe jako Číňanů, máme zde ne jednu, ale hned tři Prahy, všechny ovšem po americku zvané Prague: jedna je v Nebrasce, druhá ve Wisconsinu a třetí v Texasu. Kromě toho obdařili naši usadilci americký místopis osadami se jmény Jelen, Tábor, Šesták, Podivín a mnohá podobnými.

Třetí imigrační vlna začala koncem třicátých let a trvá dodnes; je to ovšem politická vlna, v níž převažují příslušníci inteligence. Na kulturní scéně, vzdor úsluví, že “co Čech, to muzikant”, Češi a Slováci víc prosluli v Americe jako učitelé. Ta první vlna, odhodlaná učít Písmo svaté a ovšem i jeho čtení, přišla v době, kdy Amerika téměř ještě žádné školy neměla. A tak patřili Čeští bratři mezi zakladatele prvních škol v Americe. Poslední vlna, bohatá na univerzitní profesory, přišla právě do období rychlého rozvoje amerických vysokých škol. Ale nebyla to zřejmě jen shoda dějinných okolností, protože již před příchodem té poslední vlny, zas podle slov dějepisců, se naše menšina mohla chlubit “impresantní řadou věhlasných profesorů”.

Česká a slovenská imigrace se ovšem také rychle zapojila do politického života Ameriky. Dnes platí u politických analytů převážně za voliče Demokratické strany, ale v minulém století, když republikáni byli stranou protitrokařskou, volili Češi a Slováci naopak převážně republikánsky. Jediný seznam Čechů a Slováků ve veřejném životě je však bohužel z doby před čtyřiceti lety. Ale už tehdy napočítal autor studie devět kongresmanů českého nebo slovenského původu, a několik desítek po-

“Socialisticky rozvinuté” Polsko

Josef Zábranský

Ve čtvrtek 24. června polský ministerský předseda Jaroszewicz nečekaně sdělil parlamentu, že za čtyři dni vstoupí v platnost zdražení cen potravin až o sto procent. Již druhý den odpoledne začaly na Západ pronikat zprávy, že v Polsku je velký nepokoj, stávky dělníků, kteří blokuji mezinárodní vlaky a v Radomi zapálili sekretariát komunistů. Večer se hlásilo, že telefonní a dálkopisné spojení s Varšavou je přerušeno, později pak, že pobledlý a nervozní Jaroszewicz v rozhlasu a v televizi národu sdělil, že zavedení nové “cenové struktury” se pro “množství diskuzních příspěvků” anuluje. Vše šlo ráz na ráz, každý byl překvapen, co se odehrává v Polsku.

Události jsou známy, posudme jejich příčiny.

Jak mohlo dojít k tak rychlému fiasku Gierekova opatřeního a vcelku hospodářsky úspěšného establishmentu, jak mohl v tak rozhodném okamžiku projevit bezmocnost před spontánním projevem nespokojenosti lidu? Jak mohl Gierek, honosící se podporou pracujících, učinit takovou taktickou chybu, když upustil od dobře zavedené praxe, určité diskuze o závažných celonárodních opatřeních a nadiktovat lidu přes noc drasticky zvýšené ceny? Přecenil svou popularitu a sílu, ztratil cit pro moc, stal se obětí její arogance? Anebo jsou nečekané a spontánní projevy nespokojenosti a bouře lidu imanentní komunistickým režimům, jejichž propukání je jen otázkou času a shody okolností?

Průběh červnových událostí má až překvapující podobu událostí z prosince 1970. Tehdáž, několik dní po Brandtově návštěvě ve Varšavě a jeho uznání polské západní hranice na Odře a Nise, Gomulka — citíc se na vrcholu své úspěšnosti a popularity — zvýšil ceny potravin. Lid se ale proti tomu v pobaltských oblastech vzbouřil. Když začaly hořet sekretariáty partaje, sovětské divize se chystaly k zásahu, a milice a vojsko střílely do dělníků a hospodyň, Gomulka kapituloval. Moc převzala Gierekova protigomulkovská frakce.

Gierekovi se ale po pěti letech stalo až neuvěřitelně totéž. Nedlouho po svém návratu ze státní návštěvy v NSR — která znamenala vrchol jeho popularity — učinil to samé fatální rozhod-

slanců a senátorů v zákonodárných sborech jednotlivých států, zejména Nebrasky, Ohia a Pennsylvanie. Od té doby jich ovšem značně přibývalo. Po politické stránce se naše menšina hodně podobá americkým Irům svým stálým a živým zájmem o vývoj ve staré vlasti. Americký historik Carl Wittke píše o vzniku Československa: “Dá se skoro říci, že Československá republika byla vyrobena v Americe”.

nutí: rázně zvýšil ceny potravin. A opět vypukly nepokoje a bouře mezi lidem. Vlastní neúspěch v této zatím nejtěžší zatěžkávací zkoušce musí být pro Giereka tvrdý. Po pět let jeho vlády se zdálo, že jej štěstí neopouští, dařilo se mu udržovat jakýs takýs vnitropolitický smír, zvyšovat životní úroveň a hospodářský rozvoj země. První, co učinil po převzetí moci bylo, že zrušil Gomulkou nařízené zvýšení cen. Postupně pak nechal zvyšovat mzdy, odborům poskytl větší pravomoc k hájení skutečných zájmů pracujících, začal modernizovat zastaralé neefektivní hospodářství. V investicích šel až na hranici možného: během pěti let proinvestoval 2 bilióny zlotých, to je asi 120 miliard dolarů, neboli třetinu národního důchodu.

Vysoce expandoval hospodářskou spolupráci se západními zeměmi, u kterých se zadlužil v hodnotě asi 8 miliard dolarů. Výsledky se dají poměrně vidět. Polovina (v lehkém průmyslu dokonce tři čtvrtiny) strojního vybavení hospodářství není starší 5 let, národní produkt stoupl o 60%, reálné mzdy o 40%, ceny potravin zůstaly “zamrznuté” na úrovni roku 1962. Průměrná měsíční mzda činila v roce 1970 2235 zlotých — v roce 1975 3500 zlotých, (někteří odborníci vydělávají až 15000 zl.). Protože v téměř každé rodině pracují oba manželé, je pochopitelné, že Poláci si chtějí za své peníze pořídit co nejvíce věcí. Těch se ale pro velký přebytek kupní síly, to zn. převahu poptávky nad nabídkou potravin, domácích spotřebičů, automobilů, nábytku atd. nedostává, neboť jejich výroba nestačí tempu růstu mezd. U potravin lze k tomu přičíst i dvě po sobě jdoucí neúrody a zvýšené exporty na Západ ve snaze snížit obchodní schodek — jakož i velká domácí obliba masa.

Neustále proto vzniká zásobovací napětí ve větších městech, běžné jsou až stometrové fronty před obchody. Velmi poruchovému zásobování se snaží státní aparát odlehčit opětovným připuštěním soukromých pohostinství, řeznictví a pekařství ve

Varšavě. S jistou pravidelností vypukají různé skandály, kdy se veřejnost dozvídá o ilegálním šibování masa, deviz, zlata, uměleckých předmětů, o zneužívání peněz na sociální účely na stavby vil partajníků — přičemž do všech spekulací a šmelin jsou zapleteni i vysocí straníční a vládní činitelé a příslušníci bezpečnosti. Státní systém zůstal stejně zkorumpovaný a byrokratický jako předtím.

Ačkoliv hospodářství je tak moderně vybavené, nedosahuje produktivity západních průmyslových zemí. Chybí odborníci na všech stupních, chybí vůbec průmyslová tradice. Nové západní stroje nestačí v krátkém čase vytvořit z agrární země země průmyslově rozvinutou. 79% zemědělských provozů, v průměru ne větších než 5 hektarů, je v rukou soukromých zemědělců, většinou starších 60 let. Ti nezdědka při první poruše státem zapůjčený traktor rozbijí kladivem a opět zapřahají kravku. S konservativními rolníky Gierek nehne, kolektivizace je v nedohlednu, ačkoliv každý ví, že by znamenala podstatné zvýšení produktivity. Její nízká úroveň stojí polský stát 100 miliard zlotých ročně, protože vykupuje u zemědělců jejich výrobky za podstatně vyšší ceny, než za jaké je prodává spotřebitelům. Každý spotřebitel tak ve formě subvencí cen dostává každý rok jednu měsíční mzdu navíc. Zvýšení cen základních potravin je nevyhnutelné, jak to ale provést je asi noční můrou vládnoucí oligarchie.

Před červnovým konfliktem s částí dělnictva Gierek v prosincové a lednové celonárodní diskuzi o návrhu nové ústavy vyvolal dodnes trvající nevoli inteligence. O velikonocích se pak opět zotřila kontroverze mezi církevní hierarchií a stranickými a státními orgány. Proti oběma opozičním skupinám — inteligenci a církvi — v Polsku dosud jednoznačně nevyhrála žádná moc. K oběma sporům se Gierekovi nyní přiřadil další konflikt s částí dělnictva, od kterého očekával, že jej svou dosažnou mzdovou a sociální politikou získá nebo aspoň neutralizoval.

Třebaže opětovně upozorňujeme autory na skutečnost, že jsme noviny, to jest, že články, které píšeme, mají být co nejkratší, stává se, jako právě v tomto případě, že článek, třebaže neúnosně dlouhý, je hodnotný. Nechceme-li o materiál čtenáře připravovat, nemáme na vybranou, než článek otisknout na pokračování. Tak také dokončení tohoto materiálu najdou čtenáři v příštím čísle. Znovu apelujeme na naše autory, aby laskavě psali co nejstručněji.

SPORT

• Mistři Evropy v kopané byli doma bouřlivě přivítáni nadšenými fandami. Cenný sportovní úspěch se ale opět zvrátil na politickou frašku, když kapitán Ondruš s pohárem v náručí hlásil na starém letišti v Ruzyni předsedovi ÚV ČSTV A. Himlovi, zástupci ÚV KSČ L. Procházce a místopředsedovi ÚV NF ČSSR prof. T. Trávníčkovi „splnění závazku k XV. sjezdu KSČ.“ Kdyby nebylo XV. sjezdu, nebylo by titulu mistrů Evropy...

• Panenka byl nesčíslněkrát dotazován novináři na pocity před provedením rozhodující jedenáctky: „Jsem kluk z Vrsovic, tak se střelil jako u nás doma. Kopat jsem v životě už osm důležitých penalt. I Viktorovi v lize jsem ji střihl, tak proč ne taky Maierovi?“

• Springrův plátek BILD-Zeitung napsal, že čs. hráči oslavovali vítězství pitím čaje a krátce po půlnoci byli „zahnáni“ trenérem Ježkem spát. Mistři Evropy oslavovali svoje vítězství pitím sektu z poháru jak je chronickým zvykem u všech vítězů. Že se snad nemusí hrát „opit jako dogy“, to senzacisti písalkové nepochopí.

• Světový tisk se shoduje v komentářích na stanovisku, že „více nelze od fotbalu očekávat, než co bylo vidět ve finále.“ List Daily Mail konstatuje, že čs. tým odmítl kapitulovat před západoněmeckým strojem. L'Equipe napsal, že čs. mužstvo zvítězilo nad NSR v zápase, který vstoupí do dějin mezinárodního fotbalu.

• Dost často je slyšet, že italský rozhodčí Gonella neodpí-

skal trestuhodně penaltu za sražení Beckenhauera. Jsme toho názoru, že tento faul mohl být potrestán pokutovým kopem, ale... nařízení rohového kopu proti čs. týmu téměř v poslední vteřině hry, z něhož padla vyrovnávací branka „z hlavy“ Hölzenbeina, bylo při nejmenším „nepřesvědčivé.“

• Jen tak naokraj se nabízí vzpomínka na římské finále MS 1934 Itálie-Československo, kdy čs. jedenáctka „z hlavy“ podlehl domácímu mužstvu „squadra azzura“ až v prodloužení 2:1. Vítězný gól Italů padl naprosto neregulérně po celé sérii sprostých faulů, které švédský rozhodčí Eklind přeshl mlčením. Pan Eklind byl tehdy před zápasem instruován přímo Mussolinim: „Jsem přesvědčen, že trofej (tehdy Rimetův pohár, pozn. red.) zůstane v Itálii...!“

• Fotbaloví mistři Evropy byli — jak se očekávalo — odměněni tituly a řády. Celé mužstvo bylo vyznamenáno Řádem republiky, Řád práce obdrželi: trenéři Ježek a Vengloš, hráči Dobiáš, Nehoda, Ondruš, Pivarník, Polák a Viktor. Za zásluhy o výstavbu: J. Čapkovice, Gógh, Masný, Móder, Kováčik — Švehlík, Vencel a Fr. Vesele. Za vynikající práci: Gális a Jurkemík.

• Panenkova pátá penalta straší stále ještě, snad i ve snu, fotbalové odborníky DFB (NSR) a ozývají se dokonce hlasy, že rozhodující branky při pokutovém střelení bylo dosaženo neregulérně, protože rozběh exekutéra Panenky byl „přerušen“. To ovšem neodpovídá pravdě. Panenka svůj rozběh jen „přibrzdl“, což plně odpovídá duchu pravidel. Před provedením poslední penalty řekl Panenka Viktorovi: „Ted' dávej bacha, jak se budou divit. Co jim ted' předvedu, to tady ještě nikdo neviděl.“ Maier o tomto trestném kopu později prohlásil před novináři: „myslel jsem, že sním, když jsem viděl míč letět nade mnou!“

• NSR má svého „císaře Franze“ (Beckenhauera) — Československo zase „krále

Antona I.“ (Ondruš), poznamenal čs. tisk v rozboru výkonnosti jednotlivých „mistrů Evropy“. Ale snad by si i Viktor zasloužil nějakého titulu, aspoň „vévoda Ivo.“

• Nejmenovaný západoněmecký klub nabídl Čs. svazu kopané za Antona Ondruše odstupné 800.000 DM. „Cena“ Bonhofa, který tak skvěle zahrál na ME stoupla pro zahraniční „lanaře“ na 2 1/2 mil. DM, pro tuzemské kluby byl o 700 tisíc levnější. Jako houska na krámě.

• V pořadí již 9. ročníkem vzpomněl Odbor přátel Slavie nezapomenutelného Vlady Kopeckého. Memoriál vyhráli „staří páni“ Hradce Králové, kteří v boji o finále porazili Frankfurt n. O. 3:1. Ve finále rozdrtili pak Poděbrady 8:1. „Sešívání starci“ prohráli co se dalo a skončili na posledním (4.) místě.

• AC Sparta Praha vyhrála Čs. pohár. V Praze na Letné porazili „rudí“ unavený Slovan Bratislava i se šesti mistry Evropy 3:2 a v odvetném utkání úspěch opakovali, když vítěznou rozhlasovou akci Stratiša. Sparta tak opakovala svůj úspěch z roku 1964 a 1972 a prokázala, že je více „pohárovým“ než „prvoligovým“ mužstvem.

• Absolutním vítězem 28. ročníku plaveckého maratónu na trati Vrané-Praha (12 km) se stal pardubický plavec Jan Novák v čase 2:01:00 hod. Soutěž žen vyhrála Pitrová (Hostivař) za 2:31:00 hod. Voda byla jen 13,5°C teplá, což mělo za následek, že 11 startujících pro prochlazení muselo předčasně závod vzdát.

• Evropská unie stol. tenistů vydala nový evropský žebříček. Ženy: 1. Hammersleyová (Angl.), 2. Hellmanová (Švéd.), 3. Voštová-Uhlíková. Muži: 1. Secretin (Fr.), 2. Šurbek (Jug.), 3. Johansson, 4. Bengtson (oba Švéd.), 5. Orlovski (ČS).

• J. Straka, bývalý čs. reprezentant ve veslování, zemřel ve věku 72 let.

• Řídící výbor Davisova poháru odmítl na svém zasedání 32 hlasy proti 21 při dvou absencích vyloučení Mexika ze soutěže o DC. Tento požadavek předložily USA a jako důvod uvedly, že Mexiko nenastoupilo v letošním ročníku soutěže proti JAR. Na základě toho rozhodnutí tenisové federace USA, Francie a Británie oznámily, že se nezúčastní příštího ročníku.

• Asi 20 francouzsky mluvících Švýcarů-separatistů obsadilo sídlo Mezinárodního olymp. výboru v Lausanne. Na budově vyvěsili kanadskou a francouzskou vlajku, vlajku města Quebecu a švýcarské provincie Jura. Okolo 15. hod. švýc. policie demonstranty zatkl, M. Berliousova, vedoucí sekretariátu MOV prohlásila, že byla „okupanty“ obtěžována a odvedena do sklepní místnosti. Podle prvních údajů měla být demonstrace protestem, že francouzsky mluvící ob-

200 LET AMERIKY...

(Dokončení z 1. strany)

slanec v projevu v polštině vyjádřil uznání všech Američanů za to, co Poláci pro Spojené státy vykonali. Recepce na americkém velvyslanectví se pak zúčastnily přední osobnosti polského veřejného a kulturního života v čele s předsedou státní rady Jablonským.

Nejsrdečnější ráz měly však oslavy amerického výročí v Rumunsku. Hlavní stranický deník Scintea věnoval tomuto výročí závažný článek pod názvem: — „Aktuálnost nezávislosti a suverenity — ideály, které inspirovaly americkou revoluci“. Stručně shrnuto vyplývá z jeho obsahu, že americká deklarace nezávislosti byla výrazem nazadateleho práva lidu na sebeurčení, na svobodný a suverénní vývoj. To, co se stalo před dvěma sty lety, je poselstvím i pro dnešek. Americký velvyslanec pronesl v bukové řeči rozhlasu zvláštní projev, a zvláštní článek napsal i pro rozšířený týdeník Lumea. Rumunsko-americké vztahy v něm označil za vzor pro ostatní země.

Rumunský prezident Ceaucesku poslal americkému prezidentovi Fordovi dlouhé poselství, v němž vysoce ocenil rumunsko-americké vztahy, založené, jak napsal — „na rovnoprávnosti, respektování národní nezávislosti a suverenity a nevmešování do vnitřních záležitostí.“ Připomněl při tom také svou pohelskou návštěvu ve Spojených státech.

V Rumunsku se jinak americké výročí připomíná už řadu měsíců: v lednu vyšla zvláštní série poštovních známek, v červnu se rumunští hudebníci zúčastnili amerického folkloristického festiva-

čané kanadské provincie Quebec mají sami nést deficit OH v Montréalu.

• Ve 14. kole mezipásmového turnaje šachistů ve filipínské Manile remizoval čs. šachista ing. Hort s Uhlmanem (NDR) a ujal se s 10. body vedení před Meckongem (Brazílie), který má 9,5 bodu, ale 2 přerušené partie k dobru.

WS/52

lu a lod' rumunského námořnictva „Mircea“ pozdravila výročí americké nezávislosti účastí na přehlídce 4. července na řece Hudson v New Yorku.

Když na minulé války hovořil v americkém kongresu druhý prezident Československé republiky, připomněl Masarykova slova, že Československo je mladší sestrou Spojených států. Připomněl tak mimořádný podíl Spojených států na vzniku Československa, ale také vliv, který měla americká deklarace nezávislosti na naše demokratické myšlení. A Spojené státy si zas mnohokrát připomínaly přínos českých a slovenských přistěhovalců pro moderní Ameriku. Dnešní pražský režim považuje však letošní americké výročí zřejmě za nepříjemnou záležitost. Věc je poněkud trapná v tom, že z dnešních zemí Varšavské smlouvy bylo Československo jedině spoluosvobozeno americkou armádou. Nejdříve bylo téměř půl roku ticho po pěšině, pak se objevilo pár podivných článků pro jistotu sovětské proveniencie a nakonec pár difamačních, neobjektivních, Spojené státy a americký lid často velmi urážejících povídaní v různých stranických i nestranických orgánech. Jen týdeník „Mladý svět“ zveřejnil ukázky z prohlášení nezávislosti, z projevu Lincolna a Franklina Roosevelta, které však musel rovněž doprovázet nehorázný komentář o neřestech země, která prý zapomněla na své ideály, která prý nevyřešila ani jeden z nejožehavějších problémů a která se prý nepokrytě angažuje v boji proti celému prokrokovému světu.

Takže tu nakonec zbyl jen krajně formální telegram prezidenta Husáka prezidentu Fordovi. Čtvrtého července se režimní rozhlas a televize o americkém výročí téměř ani nezminily. Smýšlení lidí, především pak mladých v Československu, bylo a je však také dostatečně dokumentováno. Neustálými stížnostmi ve stranickém tisku, „že se prý mnozí v Americe vidí a napodobují americký způsob života“!

Telegraficky ze světa

Domy prý padaly jakoby byly z karet, sdělují svědkové velkého pekingského zemětřesení, o jehož škodách zatím nebylo vydáno žádné hlášení. • V New Yorku byl zatčen kyperský Řek, S. Skyopetrides (28) po nezdařeném útoku na bývalého tureckého min. předsedu B. Ečevita. • Pět Američanů je v současné době v jugoslávských vězeních, většinou pro údajnou špionáž. • Pohraniční šarvátky mezi Hondurasem a El Salvadorem mají skončit po schůzce zahraničních ministrů obou zemí. • Fidel Castro prohlásil, že Kuba bude nadále poskytovat Angole vojenskou pomoc, rovněž ovšem prý technické kádry. • Trřistaosm Američanů a dalších cizinců z Libanonu bylo americkou lodí evakuováno do Řecka — za účinné pomoci Palestinců. • Šéfem protokolu Bílého Domu se stala Shirley Templeová-Blacková, která byla donedávna velvyslankyní USA v Ghaně. • Mořeplavkyně Chojnawská (Polsko) se jako první žena vydala kolem světa na plachetnici. Překonala Atlantik a plaví se ted' v Tichém oceáně. • Za 100 milionů dolarů hodlá ČLR vybudovat v Hongkongu průmyslový komplex; miní prý i nadále tolerovat koloniální statut tohoto území. • Italská komunistická strana hlásí, že má momentálně 1.800.000 členů. • Francouzský badatel Jacques Cousteau předal Aténám přes 100 antických předmětů objevených ve vraku římské lodí v Egejském moři. Pocházejí z prvního století před našim letopočtem. •

XI. Vsesokolský slet v Praze 1948

Jehož vydání komunistická vláda v Praze roku 1948 zakázala, vyšel s fotografickou přílohou jako dokument doby v curyšské Konfrontaci u příležitosti IV. sletu svobodného sokolstva v zahraničí.

Tento památník uspořádali Marie Provazníková a Pavel Javor. Můžete objednat — v Evropě na adrese:

• Konfrontation AG, Im Struppen 1, CH-8048 Zürich, Switzerland

v Kanadě a v Americe na adrese:

• Konfrontation SA P. O. Box 794, Peterborough, Ont. Canada K9J 7A2 za cenu: 30,— sFr nebo US \$12.00

Z neznámých stránek historie [6]

Krycí jméno KATOLÍK

Ladislav Farago je jedním z nejznámějších amerických publicistů, který se již řadu let zabývá otázkami špionáže a zpravodajských služeb. Jednou z jeho posledních knih je "The Game of the Foxes" o německé špionáži v Anglii a v USA v letech 1918 — 1945. Farago zde vyhodnotil dosud zcela neznámé přísně tajné dokumenty německého Abwehru. A v dvouřádkové poznámce pod čarou se zde objevuje jméno muže, který měl pro československou a spojeneckou zpravodajskou službu značnou důležitost: Theo Hespers.

Hlavní město Holandska Haag, Nieuwe Parklaan 57. Starý patricijský dům s mraznou deskou "His Majesty's Passport Control Office". Jedním z úředníků tohoto nenápadného úřadu je také major Hugh Reginald Dalton. Ve skutečnosti jde však o vynikajícího britského zpravodajského důstojníka, který si své první ostruhy vysloužil již v první světové válce. Dalton vybudoval v Haagu — společně s majorem Bestem — jednu z nejúčinnějších zpravodajských agentur proti nacistickému Německu. Jedním z těch — kteří s Daltonem spolupracovali, byl také mladý německý emigrant Theo Hespers. To poznamenává Ladislav Farago v poznámce pod čarou na 89 stránce německého vydání své napínavé knihy.

Co však nevěděl ani Ladislav Farago a pravděpodobně ani major Dalton byla skutečnost, že Theo Hespers pracoval velmi úspěšně také jako spolupracovník československé zpravodajské služby. Bylo to někdy v polovině roku 1939 — tedy těsně před vypuknutím druhé světové války — když se v holandském Haagu usadil nový zastupce jedné anglické uhelné společnosti. Nebyl jím nikdo jiný, než major československé zpravodajské služby Alois Frank. Ten navázal na již před časem vybudovanou zpravodajskou síť a získal i celou řadu nových spolupracovníků. Jedním z nich byl také asi 35letý německý emigrant Theo Hespers. "Z Německa emigroval proto, že nesouhlasil s Hitlerovou proticírkevní politikou," vypravoval později Alois Frank. "To byl také důvod, proč u nás dostal krycí jméno 'Katolík'. Z holandského pohraničí, kde bydlel, si vybudoval rozvětvenou síť agentů, která zasahovala až do Berlína..."

Teprve léta po skončení druhé světové války bylo možno jít po stopě jednoho z nejúspěšnějších spolupracovníků československých zpravodajců, muže s krycím jménem Katolík. Theo Hespers se narodil 12. prosince 1902 a již ve svých šestnácti letech vstoupil do německé katolické mládežnické organizace, později pracoval aktivně v

křesťansko-sociálním hnutí v Porýní. Když se chopil v roce 1933 v Německu moci Adolf Hitler, musel Hespers uprchnout před gestapem. Usadil se však jen několik kilometrů od německo-holandských hranic, v průmyslovém městě Roermondu. Zde vydával Hespers se svými druhy antinacistické letáky, které také často sám dopravoval ilegálně přes hranice do Německa. A zde podél hranic — od Nijmegeny až po Cáchy — je také celá řada klášterů. Ve většině z nich měl Hespers blízké známost, kteří mu poskytovali pomoc a útluk.

Když v roce 1939 navázal Hespers — "Katolík" — spolupráci s československými zpravodajci dostal i jiný — stejně důležitý úkol jako je získávání nových informací: přenášet přes hranice dopisy adresované aktivním pracovníkům odboje v Čechách a na Moravě se vzkazy z Londýna. Hespers dopisy přenášel přes hranice a doručoval je představené jednoho kláštera řeholních sester u Cách, která byla jeho tetou. A odtud pak již sestry dopisy odesílaly z nejrůznějších míst západního Německa — z Cách, Kolína nad Rýnem, Bonnu, Krefeldu do Prahy na krycí adresy. Také prakticky veškerý písemný styk s tehdy nejúspěšnějším agentem československé zpravodajské služby v Praze — Paulem Thümmelem zprostředkoval Theo Hespers a jeho teta — řádová sestra.

Po vypuknutí druhé světové války absolvoval "Katolík" krátký radistický kurs, neboť jednoznačně prohlásil, že v případě, že by Holandsko bylo okupováno nacistickými vojsky, zůstane v zemi a bude aktivně bojovat dále proti nacismu. A pak — 10. května 1941 — Hitler vydal příkaz k útoku na Holandsko, Belgie a Lucembursko. Theo Hespers dostal od československých zpravodajských důstojníků krátkovlnnou vysílačku, pomocí níž měl udržovat spojení s Londýnem.

"Několikrát se ozval," vzpomínal Alois Frank v polovině šedesátých let, "ale pak s ním bylo spojení náhle přerušeno. Snad byl odhalen, snad se zaklkl následků své činnosti a přestal pracovat.

Není vyloučeno, že je mrtev. Možná, že žije. Jeho stopy zmizely ve válečné vichřici..."

Osud Theo Hesperse — "Katolík" — tedy zůstal pro československé zpravodajské důstojníky, stejně tak jako pro anglickou zpravodajskou službu záhadou. Co vlastně se s ním stalo? Dá se vystopovat jeho další život? Theo Hespers skutečně "nezmizel" ve válečné vichřici. Ani se nezalekl své činnosti ve prospěch Československa a Velké Británie. A tak dnes můžeme doplnit mezeru ve vzpomínkách již zesnulého Aloise Franka i Ladislava Faraga. V den, kdy Holandsko kapitulovalo, byl Hespers se svou rodinou v Haagu. Podél holandského pobřeží se dostal až do lázeňského města Knecke a později dokonce až do belgického Ostende. Nedaleko francouzského města Dunkerque ho naposled viděla skupina britských vojáků, kteří mu nabídli, že ho převezou do Anglie. Ovšem s podmínkou, že jeho žena se synem zůstanou ve Francii. To Hespers odmítl.

Ve Francii zůstal Hespers až do kapitulace v červnu 1941. Podal se mu protlouct se do Antverp, kde se zapojil okamžitě do protinacistického podzemního hnutí, které ho vyslalo poté do belgického hlavního města Bruselu. To byl Hespers horlivě hledán gestapem, které v něm právem vidělo jednoho z vedoucích činitelů podzemního hnutí odporu. Honička na "Katolika" byla dlouhé týdny bezvýsledná. Při náhodném zátahu gestapa proti lidem čekajícím na výdej potravinových lístků byl v únoru 1942 Theo Hespers v Bruselu zatčen gestapem. Byl ihned podroben brutálnímu výslechu a na přímý rozkaz z Berlína byl převezen do Říšského hlavního bezpečnostního úřadu (RSHA). Rozsudek byl již předem jasný: Trest smrti! V noci z 8. na 9. září 1943 byl Theo Hespers — "Katolík" — aktivní a významný spolupracovník československé zpravodajské služby popraven v sekýráně v Berlíně — Plötzensee.

Copyright: Autor a AL/EL

II. díl "Souostroví GULag"

Nakladatelství Konfrontace v Curychu vydává a na základě objednávek rozesílá II. díl Solženicynova "Souostroví GULag". Dr. Jaroslav Strnad, vedoucí redaktor knižnice Konfrontace, vedoucí a odpovědný redaktor časopisu Čechů a Slováků ve Švýcarsku — Zpravodaj, napsal:

"Někteří "znalci" tvrdí, že v II. dílu Solženicynova "Souostroví GULag" není nic nového, že v něm nositel Nobelovy ceny za literaturu pouze opakuje, co vyprávěl již v prvním, tak úspěšném, bezohledném raportu o sovětské tzv. socialistické zánitosti. Tak tomu ovšem není, a především my exulanti můžeme jediné litovat skutečnosti, že Solženicynova popularita, buď záměrně umiřňovaná, nebo podrývaná lidmi, kteří neprošli oním stupněm poznání jako my, klesá pro jeho naprostou otevřenost a nelitostnou pravdomluvnost.

Pojednával-li první díl "Souostroví GULag" o autorové zatčení, o zátýkáni vůbec, o vězeních a výsleších, o §58., zvláštní části sovětského trestního zákoníku z roku 1926, o způsobu transportů, které musil zatčený absolvovat, než "přistál" v některém z řádných "přístavů", pojednával-li tedy o tom všem, a vlastního "Souostroví" se jen dotkl, je druhý díl věnován pouze životu v táborech nucených prací, t.j. na jednotlivých ostrůvcích tohoto barbarského impéria sovětského ministerstva vnitra. Zachycuje monograficky jednotlivé skupiny "tuzemců," jak Solženicyn nazývá eufemisticky vězně v táborech: ženy, bonzáky, politické (osmapadesátníky), zavřené soudruhy, kteří i v koncentráku přísahají věrnost straně a jejím jménem udávají spolupězně, práskače a jejich pány-kmotry, kriminální vězně, tzv. galerku — nezletilce a mnoho jiných druhů "hominis sapientis", které zaldňovaly sovětské lágry. Každá z těchto skupin má typické rysy, ale i varianty, odchylky. Není to statistika, dějiny vzniku té lidské sítě bolševických koncentráků dávno před Hitlerem, hned v prvních měsí-

cích bolševické revoluce. Solženicyn ilustruje suché údaje konkrétními případy, poutavě vyprávěnými, které jsou vesměs neuvěřitelné pro toho, kdo aspoň "douškem nepoznal, jak je moře slané". I historie Soloveckých ostrovů, prvopočátku GULagu, je líčena beletristicky, o Múzách v lágu se také vypráví: za každým údajem je vidět živého člověka, mučeného obłudnou ideologií. A setkáme se tu i se satirou, ostrou, hořkou a přece nesmírně vtipnou, perzifláží etnografického pojednání o muklech jako národě.

Owellova vize roku 1984 je fakty II. dílu "Souostroví GULagu" překonána."

Zbývá jen dodat: Jestliže byl I. díl "Souostroví GULag" jednou z nejpřitažlivějších knih, které nakladatelství Konfrontace vydalo, i II. dílu patří již dnes široký ohlas a zájem českých čtenářů.

—ger—

II. díl Solženicynova "Souostroví GULag" můžete objednat přímo u Konfrontation AG — Verlag und Engrosbuchhandel Im Struppen 1 CH-8048 Zürich. Cena knihy 25 sFr.

Čtenáři z Ameriky a Kanady mohou zaslat svoji objednávku na adresu: Konfrontation SA P. O. Box 794 Peterborough, Ont. K9J 7A2 Canada. Cena knihy: US \$9.00.

STAROSTI . . .

Má je sovětský ministr obrany Ustinov s mladými vojáky. Na školení armádních politruků řekl, že nestačí přetvořit sovětského vojáka v dokonalého mistra moderních zbraní, ale je nutno vychovat ho osobně a připravit ho na reálné těžkosti — které ho čekají. Proto je třeba upevnit disciplínu v armádě . . . Co je pozadím Ustinovových starostí? Nejsou žádné zprávy o problémech s disciplínou mezi sovjáky. Až ovšem na vzporu na sovětské lodi loni v listopadu na Baltu, (o které jsme psali), která měla krvavé následky . . . Podle Ustinova politrukové mají teď zodpovědnější úlohu než kdykoli v minulosti.

Č. S. A.

Nejstarší bratrská a sesterská podpůrná jednota v Americe jest připravena poskytnouti vám nejvýhodnější druhy životních pojištění plně zabezpečujících vaši ochranu. — Rovněž nabízíme pojistky poskytující pravidelný starobní důchod jakož i pojistky hypoteční.

Další informace ochotně podají:

RUDOLPH PEŠEK, 145 87 Seventh Ave., Whitestone, L.I. N.Y. 11357 — tel. (212) 767-9746

GEORGE POSPISHIL, 24 West End Ave., Westwood, N. J. 07675 — tel. (201) 664-6511

ANEBO PŘÍMO:

CZECHOSLOVAK SOCIETY OF AMERICA

"PIONEER OF FRATERNAL LIFE INSURANCE"

CSA PLAZA, 2701 S. HARLEM AVENUE, BERWYN, IL 60402

Telefony (312) 795-5800 — (312) 242-2224

AMERIKO, AMERIKO . . .

REBUS Z PERSEPOLIS

Renezanace a klasicismus vzbudily zájem vzdělanců o antický svět starého Řecka a Říma. Ale teprve na počátku minulého století hlásily výpravy klasičtých archeologů rok co rok nové objevy paláců a chrámů, předmětů denní potřeby, nádherné keramiky i starých nápisů. Muzea v Paříži, Londýně i Berlíně se zaplňovala památkami, odhalujícími starý zaniklý svět států na jihu Evropy. Podobně jako kdysi osvícenci hlásali návrat k nezkažené přírodě, stal se pro tehdejší historiky touhou návrat k "nezkaženým a čistým" Aténám a Římu — které stály na samém počátku vývoje novodobé evropské civilizace.

Bližší studium antických památek však brzy vedlo k poznání, že ani řecká, ani římská kultura nevznikly v izolaci od okolního světa a z níž. Začaly se hledat kořeny antiky. Tak se pozornost badatelů soustředila záhy na Egypt a Přední Východ.

Země v údolí Nilu byla tehdy ve středu vojenských a politických zájmů Anglie a Francie, takže i z tohoto důvodu se o egyptských památkách vědělo více a také se jich větší množství dostalo do Evropy již v 18. století. Byly mezi nimi i hieroglyfické texty, na první pohled zcela nesrozumitelné. Když však byl objeven rosettský kámen, obsahující vedle hieroglyfů ještě stejný text psaný demotsky a řecky, nedalo rozluštění staroegyptského písma na sebe dlouho čekat. Champollionův výklad obsahu rosettského nápisu umožnil porozumět i ostatním památkám starověkého Egypta.

Staré kultury Předního Východu a zvláště potom Mezopotámie — země mezi Eufratem a Tigridem, chránily však svá tajemství i nadále. Pahorky čnějící ve stepi a ukrývající pískem zaváté stupňovité chrámy nenechávaly nikoho na pochybách, že se pod nimi ukrývají poklady národů starověku — Asyřanů a Babyloňanů, o jejichž bohatství a moudrosti psali řeční historikové a také autoři knih Starého zákona. Na archeologické výzkumy nebyly peníze a Mezopotámie také ležela dále od Evropy než Egypt; až do objevení významu nafty nebyla také tak strategicky a politicky důležitá.

A tak první nové zprávy o Babylonu přinášeli od středověku jen náhodní cestovatelé, překonávající s obtížemi útrapy cesty přes syrskou poušť podél Eufratu či plavby lodí do Perského zálivu.

Byli mezi nimi kněží, např. rabin Benjamin z Tudély, rytíři, šlechtici a hlavně podnikaví kupci. Ti s sebou přinášeli nejenom exotické zboží, ale i úlomky cihel a hlíněné tabulky popsané neznámým písmem ve formě jakýchsi trojúhelníkových vrypů, vtesaných do kamene či vmačknutých do hlíny. Tak se do Evropy dostaly i kopie nápisů ze zdi persepolských chrámů a paláců. Bylo na nich písmo, které již koncem 17. stol. nazval Angličan Thomas Hyde "dactuli cuneiformes", tedy klínové znaky.

O sto let později přijela do Persepole po dlouhé cestě z Indie přes Mezopotámii i dánská geografická a bota-

nická výprava. Doprovázel ji a později i vedl mladý kartograf a matematik Carsten Niebuhr. Ve volných chvílích kopíroval nápisy na zdech dávno pobořených budov a zjistil, že některé z textů jsou psány trojím typem klínového písma s různými složitými znaky. Niebuhr měl i literární nadání a jeho cestopis o dánské výpravě v Orientu měl tehdy v Evropě velký ohlas. Téměř každý klasičtý filolog se naráz začal zajímat o písmo na persepolských zdech. Německý profesor O. Tychsen uveřejnil roku 1798 závažný článek, ukazující existenci tří řečí persepolských textů. O jaké jazyky však šlo, nikdo netušil.

Když se 9. 6. 1775 v Münden nedaleko Hannoveru narodil Georg Friedrich Grotefend, vědělo se o klínovém písmu opravdu pramálo. Malý Georg byl "nadáný na řeči" a také neobyčejně pilný. Vystudoval všechny školy s výborným prospěchem a nebylo mu ani dvacetpět let, když začal v Göttingen učit řečtinu na klasičtém gymnáziu, později ve Frankfurtu/M. a konečně v Hannoveru, kde 15. 12. 1853 zemřel. I jemu se dostaly do ruky Niebuhrovy kopie perských textů a s nadšením je začal studovat. Vyšel při tom z nejjednoduššího typu tří klínových nápisů a řekl si, že v záhlaví celého vícejazyčného textu musí být nejběžnější jazyk tehdy v Persii užívaný, tedy staropersština. Protože text pocházel ze zdi vládařského paláce — muselo se asi v něm nejčastěji vyskytovat slovo "král". Grotefend to slovo skutečně izoloval a také určil, že šikmý klínový znak dělí větne souvislosti. Bylo též jasné, že texty byly psány zleva doprava a nikoliv obráceně "semitsky", jako např. dodnes v arabštině. Tyto správné předběžné úsudky přinesly během krátké doby úspěch. Grotefendovi se podařilo určit čtení a význam deseti klínových znaků a stanovit jméno vladaře. Persepský chrám nechal podle nápisu postavit Dareios někdy kolem roku 500 před Kr.

O tento objev, publikovaný v září roku 1892, vznikla řada sporů. Mnozí upírali Grotefendovi prvenství nebo se snažili snížit význam jeho zásluh na rozluštění klínopisu. Je jasné, že druzí badatelé mohli potom na základě dalších, vícejazyčných textů určit i významy dalších znaků. Např. britský důstojník Henry Rawlinson z trojjazyčného nápisu na behistunské skále poprvé objevil světu základy staroelámštiny a babylonštiny. Ve srovnání s obtížemi luštění rosettského

NA KOLE DO VÁLKY

Cyklistické jednotky švýcarské armády jsou ve světě známy jako unikum. I když to ale zní nevěrohodně, začínají vojenští odborníci cizích armád pošilhat po válečnicích na kolech: cyklisté jsou levní, vysoce pohybliví, letadly téměř nezničitelní a v každém okamžiku plně bojeschopní.

Stojí opravdu za porovnání, kolik "bojových" kol v ceně asi 450 franků se dá pořídit za astronomickou cenu jednoho bombardovacího letadla. A na každém kole může sedět voják s protitankovou raketou! Odborníci si již vypočítají sami, kolik nepřátelských tanků může být tímto způsobem zničeno. Pilot letadla vyřídí z boje na nejvýš deset obrněnců než bude sám sestřelen.

Jak známo, obejde se kolo bez benzínu a nafty. Kolony a ucpané silnice mu nejsou na obtíž. Projede všude. V nejhorším případě je voják vezme na záda. Největší předností cyklistických jednotek je jejich vysoká mobilnost. Plně vyzbrojené "kolařské" oddíly se pohybují rychlostí patnácti kilometrů za hodinu. Ty lehčí — průzkumníci — docilují nezřídka průměru dvaceti kilometrů. Stalo se již velmi často, že na kratších úsecích byly cyklistické jednotky u cíle rychleji než motorisované... Akční rádius bojovníků na kolech je pro švýcarské geografické podmínky uspokojující. Cyklisté se hodí zejména — kvůli naprosté nehluchosti — pro noční překvapující úder. Jsou jakousi nezničitelnou zbraní, protože nepřátelští letci jim přisuzují neškodnost mravenců. Na ty se vůbec nevypatí

kamene je však Grotefendův objev geniální. Vždyť Champollion mohl egyptské hieroglyfy srovnat s tehdy známou řečtinou, měl na jednom kameni obě verze textů vedle sebe. Grotefend neznal ani jednu z řečí, musel luštit od počátku. Jeho rozluštění částí staroperského klínopisu bylo počátkem nových vědních oborů, zabývajících se výzkumem písemných památek starověkých národů Předního Východu. Klínopisem psali nejenom Peršané a Asyřané, ale před nimi i Babyloňané a Chetitové. Klínové znaky se vyvinuly již koncem poloviny třetího tisíciletí před Kristem z obrázkového písma a na jihu Mezopotámie stáli u jejich vzniku Sumerové.

G. F. Grotefend je tedy zakladatelem nejenom asyriologie a sumerologie, ale i všeho klínopisného bádání, jak vědecký význam kultur Starého Orientu příhodně pojmenoval český učenec Bedřich Hrozný. Jan Ryba

zaútočit. Jenže zdání klame. Cyklistické jednotky mají samozřejmě i své stinné stránky. Voják je v boji na své kolo vázán, nesmí se od něho příliš vzdálit. Sníh a led změni cyklisty sice okamžitě v pěšáky, ale pokaždé se jde vpřed. Pomalu — je co tlačit — ale zato jistě. Palebná síla cyklistických jednotek je nečekaně vysoká. Nechybějí kulomety, dokonce ani rakety. V průměru "šlape" švýcarský voják do případné války 160 kilogramů (včetně své vlastní tělesné váhy). Služba u těchto jednotek je fyzicky velmi náročná, takže již ve stáří 32 let bývá voják přeřazen k jiné zbraní.

(Pro srovnání: při velecrosu váží kolo 9-10 kilogramů, vojenské kolo švýcarské armády má 25 kil. Další osm kilogramů vydá osobní zbraň.) Jiří Čejka

VE VÝCHODNÍM BERLÍNĚ

zasedali šéfové vlád devíti členských zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci. Na pořadu jednání byl takzvaný komplexní program socialistické hospodářské integrace a především jednotný energetický systém, zahrnující i Jugoslávii, která není členem RVHP.

Účastníci jednání dospěli k dohodě o propojení národních elektrických sítí, čímž se má v budoucnosti zabránit potížím v zásobování elektřinou. Formální dohoda by mohla být podepsána příští rok. Podle sovětského ministra energetiky mají do roku 1990 ve východní Evropě zajišťovat zásobování elektřinou hlavně tepelné elektrárny, když i se zvýší podíl jaderných elektráren. Ropa a zemní plyn budou ve zvýšené míře využívány v chemickém průmyslu. Elektrárny proto zvýší spotřebu pevných paliv, zvláště hnědého uhlí, lignitu a rašeliny. Páteří nové energetické sítě se má stát systém sedmi set padesátí — kilovoltových elektrických vedení. První vedení toho druhu se už staví mezi západní Ukrajinou a Maďarskem. Sovětský ministr Pjotr Neporožnij se však nezmínil o plánech podílet společné zásobování elektřinou nadnárodní kontrole, proti čemuž chtěli vznést námitky Rumuni.

Předpokladem další integrace na Východě je nejen dynamický rozvoj hospodářství jednotlivých zemí a prohloubení jejich spolupráce, nýbrž také odstranění určitých potíží, mezi nimi produkce surovin a elektřiny, která nemohla udržet krok se všeobecným hospodářským růstem, specializace a spolupráce v průmyslu, zemědělská výroba, která je popelkou integrace v oblasti RVHP.

Z KALENDÁŘE KRAJANSKÝCH AKCÍ A PROGRAMŮ:

Informace o dětských táborech:

Evropská rada českého a slovenského exilového skautingu, Postbus 2480, NL-Utrecht, Nederland.

Tábor v domě Opus bonum: Alemannenstr. 33, D-7716 Geisingen — Gutmandigen 2.

Česká škola v Norsku: pí A. Kvapilová, Holandsgate 1, N-Oslo. Tábor v Dolomitech: Velehrad, I-39030 St. Martin in Gsies (BZ), Italia. Letní skautské tábory: Verband d. tschechoslowakischen Pfadfinder, Postfach 295, CH-8021 Zürich.

• 13. až 15. srpna, USA-Washington: VII. sjezd SVU na thema: Přínos Čechů a Slováků Spojeným státům a Kanadě. Inf.: SVU, P.O. Box 1614, Long Island City, N. Y. 11101, U.S.A.

• Sobota 11.-neděle 12. září, Rakousko-Mariazell: Pout'. Přihlášky: p. Alfons Novotný, Hörneggasse 4/14, A-1030 Wien.

• Pondělí 13. 9. — neděle 19. září 1976, NSR-Hünfeld u Fuldy. Akademický týden. Setkání krajanů při přednáškách a zábavě z celé Evropy. Inf.: Velehrad, Allerheiligenstr. 52, D-6000 Frankfurt/M. 1. Informace o dětských táborech, podzimních prázdninách mladých: P. Josef Šimčík, Feldstr. 109, CH-8004 Zürich.

• Schůzky v Norimberku každý čtvrtek na Velehradu, Zufuhrstr. 8, tel. 0911/26684.

• Možnost rekreace v Německu u švýcarských hranic, ve Schwarzwald. Budova církevní organizace Opus bonum, místo pro 15-20 osob s možností vaření, les, zdravé podnebí, vhodné pro revma a nemoci krevního oběhu.

• Pátek-neděle 15. až 17. října 1976, Itálie-Brixen, Feldthurns, jižní Tyrolsko: Havlíčkovo symposium na počest 120. výročí úmrtí K. Havlíčka Borovského. Bližší informace v redakci AL/EL.